

Szerző:

Dersi Tamás

Cím:

Esti Hírlap. 1959. V. 20.
 Buzogánytorony — XIII. századbeli rubák
 Mátyás festékei — Feliratok a márványkereten

Személy

Helyszám

425.17

11959

A háborúban elpusztult Várpalota és a várnegyed romjai alól, a kutatók ásoi nyomán a középkori Buda emlékei kerültek napvilágra. Csak a palota alatt 24 holdnyi területet vizsgáltak át, és helyenként 15 méter mélységig hatoltak le a régszék. A déli szárnyon restaurált egykori várfalak, a rondella, a buzogánytorony, jól láthatók a pesti Duna-partról és a Gellérthegyről. Más műemlékek: a várkapólna, a képtilleres lovagterem és három boltos szoba — a palota udvarairól közelíthetők meg. De nem csak a Nagy Lajos-, Zsigmond- és Mátyás-korabeli épületek falait tárták fel. A romok alól, feltöltésekből, pincékből a középkori Buda mindennapi életének emlékei: szerszámok, használati tárgyak, ékszerek is előkerültek. A gazdag gyűjtemény legérdekesebb darabjait a Szentháromság utcai Vármúzeum újjárendezett kiállításán láthatjuk.

Cipő a kút mélyén

A várnegyed egyik polgárházának alsó pincéjében betemetett kutat találtak az építők. Tudtak róla a ház lakói is, de kinek jutott volna eszébe a régi kutat megnyitni. Az újjáépítéssel párhuzamosan kibontakozó leletfeltáró munka ehhez a pincéhez is elérkezett. A kutat felásták, és a húszméteres mélységből XIII–XIV. század korabeli ruhadarabok kerültek felszínre. Itt találták meg annak a cipőnek bőrreszeit, amelynek mása — Márk Tivadar díszlettervező rekonstrukciója — a régi budai női divatról hoz hírt a kiállításon. A cipő lapossarkú és hegyesorrú, meglepően emlékeztet a legújabb modellek vonalaira.

Nagy Lajos király uralkodására a budai pénzverdében készült garasai és az Anjouk pecsétjeinek másolatai emlékeztetnek. Zsigmond palotájának hangulatát kőbe faragott ablakkeret és egy gótikus férfi-szobor idézi fel. Zsigmond császár és király uralkodása idején hatvanhárom féle mesterséget tartottak számon a budai regisztrumok. A múzeumban használati tárgyak és munkaeszközök emlékeztetnek erre a magasszínvonalú kézműiparra. Egyik legérdekesebb ipari műemlék: a Vár udvarán feltárt Mátyás-korabeli majolikaműhely, ahol a palota kályháinak címerekkel és miniatűr szoborfigurákkal díszített csempéit készítették. Jó festéket használhattak, mert a vitrinekben látható, épen maradt csempék színe szép, fényük meleg.

Velencei üveg és kínai porcelán

Mátyás könyvfestő-műhelyének festékes edényeit is megőrítették a századok. A csészék mélyére kövesedett festékeket laboratóriumba küldték. A vegyelemzés bebizonyította, hogy a porló anyag összetétele egyezik a fennmaradt Corvinák festékeivel. Mátyás palotájá-

nak vörösmárvány párkányai, félpillérei, ablakkeretei és szobordíszei nyomán magunk elé képzelhetjük a krónikákban dicsőített, költőket is megihlető reneszánsz épület méreteit és klasszikus harmóniáját. A maradványokon Beatrix királynő címerét is láthatjuk, és a vitrinekben sorakozó faenzai majolikák, velencei üvegserlegek, poharak s kínai porcelánok emlékeztetnek arra, hogy a XV. században Buda a világkereskedelem fő áramába kapcsolott, fényűzően ellátott főváros volt. A humanista király a szellemi központ rangjára is emelte. Mátyás gyűjteményének darabjai — római ércpénzek, antik Bacchus-szobor, őskori balta, gótikus ereklyetartó — fejlett reneszánsz kultúra udvari emlékei.

Üzenet a XVI. századból

Az 1520-as évektől kezdve Buda mindinkább a törökkel vívott harcok középpontjába került. A paloták díszei megkoptak, kódexek helyett ágyúk készültek, s a fényűző termekben, ahol néhány évtizeddel azelőtt még Mátyás kedvelt humanistái szellemi párbajokat vívtak — várvédő katonaság tanызott. Unalmukban, s hogy

az utókorra hagyják nevüket, a katonák feliratokkal tarkították a márvány ablakkereteiket. Néhány márványemlék meg is maradt, s rajta a felirat, amely a XVI. századból hoz üzenetet.

A várvédő seregben iparosok is szolgáltak. A piros krétával, jól olvasható betűkkel rótt felirat a polgár és a honvédő harcos öntudatát együtt őrzi: „Itt volt Kewy Szaniszló zászlótartó és szabó, az Urnak 1538. esztendejében.” S alatta a török elleni közös harc emlékeként egy lengyel katona névjege: „Hic fuit Joannes de Cracovia, 1539.” (Itt volt Krakói János, 1539.)

A Vármúzeumot sokan látogatják: egy-egy vasárnap négy-öt száz vendég is megfordul a példás tisztelettel helyreállított termekben. Még többen jönné-

nek, ha tudnák, mennyi érdekes látnivaló várja itt a közönséget. Jobb propagandáról lehetne gondoskodni és ki kellene adni a múzeumi gyűjtemény tárgyait ismertető, népszerű magyarázatokkal vonzó, képekkel illusztrált katalógust. Az elmúlt években a látogatók a várbeli ásatás feltárt részeit is megtekinthették. Szakszerű vezetés biztosította e látogatók zavartalanságát. Egyetlen baleset sem történt. A várépítkezés vezetői most mégis elzárták ezt a területet. A Vármúzeum munkatársai — és a feltárás eredményeire kíváncsi vendégek — azt kérik: tegyék ismét hozzáférhetővé a várkapólnát, a lovagtermet és a déli szárnyon eredeti alakjában helyreállított erődvendézt.

Dersi Tamás